

4344.

1358.

1863.

N°. 4344.

Geesti-rahwa mõnnus

K a l e n d e r

ehf

Läht-ramat

1865

aasta peäle, pärrast

Jõsanda Jeesuse Kristusse
sündimist.

Sel aastal on 365 päwa.

Kurresare linnas,

trükitud ja müa Ch. Asafrey jures.

Märkide selletaminne.

Noor = ku.

Esimenne werend.

Täis = ku.

Wiimne werend.

M. tähhendab: Pühha, **p.** tähhendab: pääw, **e. l.** tähhendab: enne lounat ja **p. l.** tähhendab: pärast lounat.

Joulo = ja Wasila = päwa wahhet on
7 nädalat ja 4 päwa.

Von der Censur gestattet, jedoch nur in den Ostsee-
gouvernements abzugeben.

Dorpat, den 12. August 1864.

Nr. 88.

Uastaid arwatakse tännawo:

Mailma Iomiseft	5814
Meie kalli Isjanda Jესუსე Kristusე sündimiseft	1865
Tarto linna üleseehitamiseft	835
Risti usso Riamale tullemiseft	674
Tallinna üleseehitamiseft	646
Perno linna allustamiseft	610
Püsi rohho leidmiseft	523
Ramatude trükkimise hakatusesft	425
Lutterusse õige usso üleswõtmiseft	348
Wannast karkust	208
Wäe Branburki minnemiseft	187
Toompä põllemiseft	181
Suresft näljast Ria ja Tallinna maal	170
Peterburgi linna üleseehitamiseft	162
Teisesft karkust	155
Meie Ma Wennerigi wallitsusse alla samiseft	155
Tarto sure koli allustamiseft	63
Ude rougede pannemiseft	62
Prantsusse Moskus ollemiseft	53
Geesti = ma pridusse kulutusseft	48
Meie sure Reisri Herr Aleksandri II. sünd.	47
Ria = ma pridusse kulutusseft	46
Jummalatenistusseft ue kiriko seadusse järrele	31
Krimmi sõa hakkatusseft	11
Meie Reisri Herr Aleksandri II. wal. hak.	10
Wiimesft hinge kirjutusseft	7
Wenne = ma pridusse kulutusseft	4

Neäri pääw. — Kristusse ümberseikamisest. Luf. 2, 21.

1 Rede.	Neäri pääw.	Uita Jummal!
2 Laup.	Abel, Set	Külmad

P. p. Neäri P. — Jeesuse pögenemisest Egiptusse male. Matt. 2, 13 — 23.

3 Pühhap.	Gnof	ja
4 Gsmasp.	Metusala	selged ilmad
5 Teisip.	Simon	pörawad
6 Resknäd.	3. Kunninga P.	lummesao
7 Neljasp.	Julianus	 4, 16' e. l.
8 Rede.	Erart	
9 Laup.	Peatus	

1. P. p. 3. R. P. — Jeesus 12 aastad wanna. Luf. 2, 41 — 52.

10 Pühhap.	Baawli pääw	pole.
11 Gsmasp.	Gwraim	Kange külm
12 Teisip.	Rein	ja
13 Resknäd.	Hilarius	tuulsed
14 Neljasp.	Robert	 11, 9' e. l.
15 Rede.	Tiidrif	
16 Laup.	Kiisbert	

2. P. p. 3. R. P. — Rana linna pulmast. Joao. 2, 1 — 11.

17 Pühhap.	Tönnisse pääw	ilmad;
18 Gsmasp.	Alfel	wahhest lund.
19 Teisip.	Sara	
20 Resknäd.	Waab. Seb. p.	Ikka weel
21 Neljasp.	Neto	kaunis
22 Rede.	Magdalena	 2, 48' e. l.
23 Laup.	Lota	

3. P. p. 3. R. P. Kapernauma l. pealikkust Matt. 8, 1 — 13.

24 Pühhap.	Timoteus	külmad ilmad,
25 Gsmasp.	Baawli ümb.	ja
26 Teisip.	Polikarpus	wahhest
27 Resknäd.	Krisostomus	õige paljo
28 Neljasp.	Karel	 6, 6' p. l.
29 Rede.	Samuel	
30 Laup.	Udelgund	

9. P. e. R. üll. P. — Wina mäest. Matt. 20, 1 — 16.

31 Pühha.	Un	lund.
1 sel	touset päike	f. 8, 49 min.; lähhäb. loja f. 3, 29 min.
11 mal	" "	" 8, 32 " " 3, 52 "
21 sel	" "	" 8, 11 " " 4, 17 "

1	Õasmaasp.	Pirrita	Ränge külm.
2	Teisip.	Küünla pääw	ja
3	Refnäd.	Hanna	selge taewas.
4	Neljap.	Veronika	
5	Nede	Agata	
6	Laup.	Tora	 11, 17' p. l.

8. P. e. Kr. üll. P. — Külwi mehhest. Luf. 8, 4—15.

7	Pühhap.	Rikard	Annab
8	Õasmaasp.	Salomon	lund.
9	Teisip.	Apolonia	
10	Refnäd.	Kolastika	Selge
11	Neljap.	Edu	ja fange
12	Nede	Gilalia	
13	Laup.	Penigna	 9, 42' e. l.

Baasto Pühha. — Pimmedast tee äres.
Luf. 18, 31—43.

14	Pühhap.	Valentin	külm.
15	Õasmaasp.	Baustina	
16	Teisip.	Wastla pääw	lund.

17	Refnäd.	Tuhka pääw	Külm
18	Neljap.	Konfordia	annab piisut
19	Nede	Simeon Apost.	
20	Laup.	Cigarius	 1, 58' p. l.

1. P. Baastus. — Kristusse kiusatusfest. Matt. 4, 1—11.

21	Pühhap.	Jesaias	järrele,
22	Õasmaasp.	Beetri pääw	iseseärranis
23	Teisip.	Mina	
24	Refnäd.	Palwe pääw	Maddise p.
25	Neljap.	Wiktör	fest
26	Nede	Nestor	
27	Laup.	Leander	päwa aial.

2. P. Baastus. — Kananea-ma naefest. Matt. 15, 21—28.

28. Pühhap. | Juustus 0, 21' p. l.

1 sel touseb päife f. 7, 43 min.; lähhab loja f. 4, 46 min.
11 mal " " " 7, 16 " " " 5, 11 "
21 sel " " " 6, 48 " " " 5, 36 "

1	Esmašp.	Albinus	Päwad
2	Teisip.	Medea	pörawad
3	Reſknäd.	Kadde	pehme-
4	Neljap.	Adrian	maſs
5	Nede	Angelus	
6	Laup.	Kotwrid	

3. P. Paastus. — Kristus aiab kurratid wälja.
Luk. 11, 14—28.

7	Pühhap.	Perpetua	 2, 15' p. l.
8	Esmašp.	Böri pääw	
9	Teisip.	Brudensius	minnema,
10	Reſknäd.	Mikeus	
11	Neljap.	Konstantin	wahheſt
12	Nede	Kregor	ſullad
13	Laup.	Ernst	

4. P. Paastus. — 5000 mehhe ſöötmiſſeſt. Ioan. 6,
15—28.

14	Pühhap.	Sakarias	 7, 7' e. l.
15	Esmašp.	Matilde	
16	Teisip.	Aleksander	ilmad,
17	Reſknäd.	Truta	

18	Neljap.	Kaabriel	külmad
19	Nede	Josep	
20	Laup.	Olga	ööd

5. P. Paastus. — Jesuſt kiwwidega wiſſatud.
Ioan. 8, 46—59.

21	Pühhap.	Pent	 2, 58' p. l.
22	Esmašp.	Kawael	
23	Teisip.	Tiits	ja
24	Reſknäd.	Kasimir	weel lund.
25	Neljap.	Paast Maria p.	
26	Nede	Manuel	Selge agga
27	Laup.	Kustaw	

6. P. Paastus. — Kristuſe ſiäſe-ſöitmiſſeſt.
Matt. 21, 1—9.

28	Pühhap.	Palmi pude P.	ſulla.
29	Esmašp.	Gustahius	 6, 7' e. l.
30	Teisip.	Aldonius	
31	Reſknäd.	Tetlaus	

1 ſel touſeb päike k. 6, 24 min.; lähhäb loja k. 5, 55, min.
11mal " " " 5, 54 " " " 6, 19, "
21 ſel " " " 5, 25 " " " 6, 43, "

1 Neljap.	Suur Neljap. Karjalaslm. p.
2 Rede	Suur Rede
3 Laup.	Werdinand Weel

Kr. üll. Pühha. — Kristusese ülestoumisest.
Mark. 16, 1—8.

4 Pühhap.	1. Kr. ülest. P.	ennamiste
5 Gsmasp.	2. Kr. ülest. P.	õige
6 Teisip.	3. Kr. ülest. P.	
7 Resknäd.	Aron	 0, 59' e.l.
8 Neljap.	Liborius	fülmad
9 Rede	Bogislaus	
10 Laup.	Esekiel	kewwadesed

1. P. p. Kr. üll. P. — Rinnipandud uksest.
Joan. 20, 19—23.

11 Pühhap.	Leo	ilmad.
12 Gsmasp.	Julius	
13 Teisip.	Justinus.	 3, 32' p.l.
14 Resknäd.	Künni pääw	
15 Neljap.	Olimpia	Ku
16 Rede	Karistus	otsa pole
17 Laup.	Rudolw	

2. P. p. Kr. üll. P. — Heast karjatsest. Joan. 10,
12—16.

18 Pühhap.	Walerian	jäwad
19 Gsmasp.	Timon	
20 Teisip.	Jakobina	 5, 43' p.l.
21 Resknäd.	Udolarius	päwad
22 Neljap.	Rajus	sojemaks.
23 Rede	Jürri pääw	
24 Laup.	Albert	Päwa paiste.

3. P. p. Kr. üll. P. — Ürikesse aia pärrast. Joan. 16,
16—23.

25 Pühhap.	Markusse p.	Annab
26 Gsmasp.	Etskias	soja
27 Teisip.	Anastasiu	
28 Resknäd.	Witalis	 10, 2' p.l.
29 Neljap.	Reimund	
30 Rede	Grastus	wihma.

1 sel touseb päite k. 4, 53 min.; lähhäb loja k. 7, 9 min.
11 mal " " " 4, 24 " " " 7, 33 "
21 sel " " " 3, 57 " " " 7, 57 "

1 Laup. | Wolbri pääw | Gestiotsa

4. P. p. Kr. üll. P. — Kristuse ärraminneisest.
Joan. 16, 5 — 15.

2 Pühhap.	Sigismund	8. fulwi nädal.	on weel
3 Gemaasp.	fleidmisse p.		mönned
4 Teisip.	Blorian		
5 Keisnäd.	Kottard		
6 Neljap.	Eufanna		 10, 18' p. l.
7 Rede.	Ulrika		ilmad
8 Laup.	Danislauß		faunis

5. P. p. Kr. üll. P. — Öigest pallumiseft. Joan. 16,
23 — 30.

9 Pühhap.	Riggulaß	7. fulwi nädal.	willud,
10 Gemaasp.	Kordian		agga
11 Teisip.	Pankratsius		pärraft
12 Keisnäd.	Henriette		
13 Neljap.	Caewam. P. (Suur + p.)		 0, 28' e. l.
14 Rede	Kristjan		sedda
15 Laup.	Sohwi		

6. P. p. üll. P. — Nõmustajast W. Joan. 15, 26. — 16, 4.

16 Pühhap.	Krööt	6. fulwi nädal.	päwa-
17 Gemaasp.	Anton		paistfed
18 Teisip.	Grif		ja
19 Keisnäd.	Wilip		
20 Neljap.	Ernestina		 10, 1' e. l.
21 Rede	Pontufine		
22 Laup.	Mili		sojad

Nellipühhi. — Pühhaft Waimust. Joan. 14, 23 — 31.

23 Pühhap.	Nellipühhi	5. fulwi nädal.	ilmad.
24 Gemaasp.	Teine Pühha		
25 Teisip.	Kolmas P.		Heitlikkud
26 Keisnäd.	Eduard		ja
27 Neljap.	Ludolp		
28 Rede	Willem		 11, 10' e. l.
29 Laup.	Mart		

3 a. J. P. — Jesuseft ja Nikodemuseft. Joan. 3, 1 — 15.

30 Pühhap.	Wigand	sojad
31 Gemaasp.	Petronella	ilmad.

1fel toufeb päike k. 3, 33 min.; lähkää loja k. 8, 20 min.

11mal	"	"	3, 12	"	"	8, 42	"
21fel	"	"	2, 55	"	"	9, 0	"

1 Teisip.	Rotsalk	4. fulwi nädal.	Monned wihmassed 1, 32' p. l.
2 Resknäd.	Martellus		
3 Neljap.	Emma		
4 Rede	Tarius		
5 Laup.	Bonifatius		

1. P. p. 3 a. J. P. — Rikkast mehhest. Luf. 16,
19—31.

6 Pühhap.	Artemius	3. fulwi nädal.	agga ennamiste sojad 9, 36' e. l.
7 Esmasp.	Lukretsia		
8 Teisip.	Mledardus		
9 Resknäd.	Pitkem pääw		
10 Neljap.	Hans		
11 Rede	Barnabas		
12 Laup.	Basiliides		

2. P. p. 3 a. J. P. — Surest õhto sõmaaiast.
Luf. 14, 16—24.

13 Pühhap.	Tobias	2. fulwi nädal.	ja wägga illusad
14 Esmasp.	Walerius		
15 Teisip.	Widi pääw		
16 Resknäd.	Iustina		

17 Neljap.	Nikander	 3, 20' e. l.	suised
18 Rede	Homerus		
19 Laup.	Kermasius		

3. P. p. 3 a. J. P. — Ürrakaddunud lambast.
Luf. 15, 1—10.

20 Pühhap.	Wlorentin	1. fulwi nädal.	ilmad. Kaunis pallawad päwad. 10, 6' p. l.
21 Esmasp.	Rael		
22 Teisip.	Karolina		
23 Resknäd.	Basilius		
24 Neljap.	Jani pääw		
25 Rede	Webronia		
26 Laup.	Jeremias		

4. P. p. 3a. J. P. — Olge armolisfed. Luf. 6, 36—42.

27 Pühhap.	Ladislaus	Pilwine
28 Esmasp.	Josua	
29 Teisip.	Peetri Paawli	
30 Resknäd.	Lilla	

1 sel touseb päike k. 2, 45 min.; lähhab loja k. 9, 14 min.

11 mal	"	"	2, 45	"	"	"	9, 18
21 sel	"	"	2, 52	"	"	"	9, 14

1 Neljap.	Leobald	Ruivad
2 Rede	Heina Maria p.	
3 Laup.	Kornelius	 6, 5' p. l.

5. P. p. 3 a. J. P. — Rohkest kallafagist.
Lut. 5, 1—11.

4 Pühhap.	Ulrik	ja
5 Esmasp.	Anselm	paalawad
6 Teisip.	Hektor	päwad
7 Restnäd.	Demetrius	lasfewad
8 Neljap.	Kilian	
9 Rede	Kirillus	
10 Laup.	7. wenna pääw	 8, 0' p. l.

6. P. p. 3 a. J. P. — Wariferide õigusfest.
Matt. 5, 20—26.

11 Pühhap.	Cleonora	wihma
12 Esmasp.	Hindrik	ja
13 Teisip.	Marreta pääw	mürristamist
14 Restnäd.	Bonawent	
15 Neljap.	Apostl. jagg.	lota.
16 Rede	August	
17 Laup.	Aleksius	Monned

7. P. p. 3 a. J. P. — 4000 mehhe söötmissfest.
Mark. 8, 1—9.

18 Pühhap.	Rosina	 8, 48' p. l.
19 Esmasp.	Widerika	lahke-
20 Teisip.	Elias	pilwised
21 Restnäd.	Daniel	päwad
22 Neljap.	Maria Mahdal.	ja
23 Rede	Oskar	
24 Laup.	Kristina	

8. P. p. 3 a. J. P. — Walle prohwetifest.
Matt. 7, 15—23.

25 Pühhap.	Jakobi pääw	 7, 8' e. l.
26 Esmasp.	Anno	fa nattuke
27 Teisip.	Marta	wihma
28 Restnäd.	Plato	kattawad
29 Neljap.	Olowi pääw	
30 Rede	Abdon	
31 Laup.	Kristwrid	

1 sel touseb päike k. 3, 7, min.; lähhab loja k. 9, 2 min.

11 mal	"	"	3, 26,	"	"	"	8, 44
24 sel	"	"	3, 48,	"	"	"	8, 22

9. P. p. 3 a. J. P. — Üllekohtusest maia-piddajast.
Lut. 16, 1—9.

1 Pühhap.	Peetri wang.	 11, 21' p. l.
2 Esmasp.	Hannibal	
3 Teisip.	Gleajar	sure
4 Keisnäd.	Dominius	pyllawa.
5 Neljap.	Dswald	
6 Nede	Eigenius	Illusad
7 Laup.	Mline	sumwise

10. P. p. 3 a. J. P. — Jerusalemma ärrarikmisest.
Lut. 19, 41—48.

8 Pühhap.	Kerhard	
9 Esmasp.	Romanus	 8, 56' e. l.
10 Teisip.	Lauritse pääw	
11 Keisnäd.	Hermann	tö
12 Neljap.	Alara	ilmad
13 Nede	Ello	
14 Laup.	Eusebius	turimad

11. P. p. 3 a. J. P. — Wariserist ja tõlnerist.
Lut. 18, 9—14.

15 Pühhap.	Ruffi Maria p.	peaago
16 Esmasp.	Isaak	

17 Teisip.	Willibald	 1, 25' p. l.
18 Keisnäd.	Leno	
19 Neljap.	Seebald	ku
20 Nede	Bernard	otsani,
21 Laup.	Rut	

12. P. p. 3 a. J. P. — Kurdist ja keletumast. Mark. 7, 31—37.

22 Pühhap.	Willibert	öhto
23 Esmasp.	Sakeus	
24 Teisip.	Bertli pääw	 3, 31' p. l.
25 Keisnäd.	Ludwi	pole
26 Neljap.	Trenäus	nattuke
27 Nede	Rebhard	
28 Laup.	Augustin	uddune.

13. P. p. 3 a. J. P. — Preestrist ja lewitist.
Lut. 10, 24—37.

29 Pühhap.	Joann. hukkas.	Wihmasaddo.
30 Esmasp.	Benjamin	
31 Teisip.	Rebekka	 6, 37' e. l.

1 sel touseb päike k. 4, 13 min.; lähkäs loja k. 7, 54 min.

11mal	"	"	4, 37	"	"	7, 26
21sel	"	"	6, 0	"	"	6, 57

1	Kesknäd.	Efidus	Mürrišta-
2	Neljap.	Lisa	missed.
3	Nede	Reinard	
4	Laup.	Kai	Wihmatsed

14. P. p. 3 a. J. P. — Kümnest piddali - többiseft. Luk. 17, 11—19.

5	Pühhap.	Moses	ja
6	Esmaasp.	Magnus	pilwised
7	Teisip.	Regina	
8	Kesknäd.	Maria sünd. p.	 0, 25, e. l.
9	Neljap.	Prano	
10	Nede	Sostenes	ilmad,
11	Laup.	Pöri pääw	wahhest

15. P. p. 3 a. J. P. — Mammonast. Matt. 6, 24—34.

12	Pühhap.	Sirus	tuulsed,
13	Esmaasp.	Amatus	
14	Teisip.	+ üllendam.	wahhest
15	Kesknäd.	Nikodemus	
16	Neljap.	Leontina	 4, 26' e. l.

17	Nede	Josepina	sojad
18	Laup.	Kottlep	

16. P. p. 3 a. J. P. — Rainsi linna surnust. Luk. 7, 11—27.

19	Pühhap.	Berner	ja
20	Esmaasp.	Bausta	
21	Teisip.	Matteus se p.	selged
22	Kesknäd.	Morits	
23	Neljap.	Dsea	 0, 10' e. l.
24	Nede	Joann. sam.	
25	Laup.	Kleowas	päwad.

17. P. p. 3 a. J. P. — Wee - többiseft. Luk. 14, 1—11.

26	Pühhap.	Harald	Niisked
27	Esmaasp.	Udo'w	ilmad.
28	Teisip.	Wentsel	
29	Kesknäd.	Mihkli pääw	 5, 1' p. l.
30	Neljap.	Hironimus	

1 sel touseb päike k. 5, 25 min.; lähkää loja k. 6, 25 min.
 11 mal " " " 5, 47 " " " 5, 54 "
 21 sel " " " 6, 12 " " " 5, 25 "

1	Õmasp.	Pühkade p.	Külmad
2	Teisp.	Hingede p.	selged
3	Kesknäd.	Kottlib	
4	Neljap.	Otto	päwad,
5	Nede	Plantina	
6	Laup.	Kasper	 0, 39' p.l.

23. P. p. 3 a. J. P. — Kohto rahhast. Matt. 22, 15 — 22.

7	Pühhap.	Pallasar	kibbe tuul
8	Õmasp.	Klaudius	ja
9	Teisp.	Joobst	pärrast
10	Kesknäd.	Martin Lutter	pehme
11	Neljap.	Martin piisk.	
12	Nede	Jonas	
13	Laup.	Arkadius	lumme-

24. P. p. 3 a. J. P. — Jairi tütreft. Matt. 9, 18 — 26.

14	Pühhap.	Pridif	 4, 38' e. l.
15	Õmasp.	Leopold	
16	Teisp.	Ottomar	saddo.
17	Kesknäd.	Alwens	

18	Neljap.	Õsra	Selged
19	Nede	Liisbet	
20	Laup.	Almos	 8, 23' p. l.

25. P. p. 3 a. J. P. — Hirmsast ärrakautamisest. Matt. 24, 15 — 28.

21	Pühhap.	Surnutte mälestusse Pühha.	
22	Õmasp.	Maria ohw. p.	päwad
23	Teisp.	Isidilia	
24	Kesknäd.	Klement	ja
25	Neljap.	Josias	
26	Nede	Kadrina pääw	külmad
27	Laup.	Konrad	
		Jeta	ööd.

1. Kr. tull. P. — Kristusse süüsi-õitmisest. Matt. 21, 1 — 9.

28	Pühhap.	Künter	 1, 51' e. l.
29	Õmasp.	Gwert	
30	Teisp.	Andressse pääw	Lund.

1 sel touseb päike t. 7, 52 min. ; lähkäh loja t. 3, 36 min.
 11 mal " " " 8, 16 " " 3, 16
 21 sel " " " 8, 37 " " 3, 2

1	Refnäd.	Urend	Naggo
2	Neljap.	Kandidus	
3	Rede	Talo	ennamiste
4	Laup.	Parbo	ikka

2. Kr. tull. P. — Wiimse päwa tähtedest. Luf. 21, 25—36.

5	Pühhap.	Sabina	
6	Esmasp.	Niggola pääw	 6, 24' e. l.
7	Teisip.	Ngata	felle
8	Refnäd.	Maria sam. p.	
9	Neljap.	Lühhem pääw	kuus kange
10	Rede	Judit	
11	Laup.	Elts	külm,

3. Kr. tull. P. — Joannesfest wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

12	Pühhap.	Otilie	
13	Esmasp.	Lutſia	 2, 10' p. l.
14	Teisip.	Nikafius	ja
15	Refnäd.	Johanna	
16	Neljap.	Albina	tuulſed
17	Rede	Ignatſius	
18	Laup.	Kristow	ilmad

4. Kr. tull. P. — Joannesse tunnistusfest. Joan. 1, 19—28.

19	Pühhap.	Lot	
20	Esmasp.	Abraam	 8, 27' e. l.
21	Teisip.	Toma pääw	
22	Refnäd.	Peata	lumme-
23	Neljap.	Tagobert	saoga.
24	Rede	Adam, Ewa	
25	Laup.	1. Joulo P.	Sulla.

P. p. Joulo. — Immes pannemisfest. Luf. 2, 33—40.

26	Pühhap.	2. Joulo P.	Behmed
27	Esmasp.	3. Joulo P.	
28	Teisip.	Süta laste p.	ilmad
29	Refnäd.	Noa	lumme
30	Neljap.	Tawet	
31	Rede	Silvester.	saoga.

1. sel touseb päife k. 8, 53 min.; lähhäb loja k. 2, 55 min.
 11 mal „ „ „ 9, 1 „ „ „ 2, 57 „ „
 21 sel „ „ „ 8, 59 „ „ „ 3, 8 „ „

Aasta muudmised.

- Kewwade hakkab 8. Paasto-ku päwal, kello 3, 45 minuti p. l. Eius on päaw ja õ ühhe pikkused.
- Sui hakkab 9. Jani-ku päwal, 24 minuti p. l. Eius on meil keige pikkem päaw.
- Süggise hakkab 11. Mihkli-ku päwal, kello 2, 39 minn. e. l. Eius on jälle päaw ja õ ühhe pikkused.
- Talwe hakkab 9. Joulo-ku päwal, kello 8, 28 minuti p. l. Eius on meil keige lühhem päaw.

Päwa- ja ku-warjotamised.

Sel 1865. aastal on 2 päwa- ja 2 ku-warjotamist; agga paljas üks ku-warjotamine saab 22. Mihkli-ku päwal kesi öse meie maal nähha ollema.

Krono pühhad

mis ue kirriko seaduse järrele ka Ma kirrifuttes tulleswad piddada.

- 1) Künla-ku 19. päwal. Meie sure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi wallitsuse hakkatusse p.
- 2) Jürri-ku 17. päwal. Meie sure Keisri Herra ja keige Wennerigi Wallitseja Aleksander Nikolajewitsi sündimise päaw.
- 3) Heina-ku 22. päwal. Meie sure Keisri Praua Maria Aleksandrowna nimme päaw.
- 4) Heina-ku 27. päwal. Meie sure Keisri Praua Maria Aleksandrowna sündimise päaw.
- 5) Leikusse-ku 26. päwal. Meie sure Keisri Herra

- Aleksander Nikolajewitsi ja Temma Abbikasa kronimise päaw.
- 6) Leikusse-ku 30. p. Meie sure Keisri Herra ja Wennerigi Wallitseja Aleksander Nikolajewitsi nimme p.
 - 7) Mihkli-ku 8. päwal. Tsesarewitsi Suurwürst Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria sündimise päaw.
 - 8) Joulo-ku 6. päwal. Tsesarewitsi Suurwürst Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria nimme päaw.

Reedsinnatsed Krono pühhad petakse nenda kui Paasto jutluse päwad.

Wenne Keisri rigi Ülemawallitseja fuggufelts.

- Aleksander II. Nikolajewits, Keiser ja keige Wennerigi Wallitseja, ja ka Pohla-ma Kuningas j. n. e. sündinud 1818, Jürri-ku 17. päwal.
- Maria Aleksandrowna, Keisri Praua, Heseni-Printses; sündinud 1824, Heina-ku 27. päwal.

Kende lapsed:

- Nikolai Aleksandrowits, Rigi pärria, Tsesarewits ja Suurwürst; sündinud 1843, Mihkli-ku 8. päwal.
- Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1845, Künla-ku 26. päwal.
- Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1847, Jürri-ku 10. päwal.
- Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1850, Keäri-ku 2. päwal.

Sergei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1857, Jüri-ku 29. päwal.

Paul Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1860, Mihkli-ku 21. päwal.

Maria Aleksandrowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1853, Wina-ku 5. päwal.

Keisri Herra wend.

Konstantin Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1827, Mihkli-ku 9. päwal, ja temma Praua on:

Aleksandra Josepowna, Saksien-Altenburgi Printses; sündinud 1830, Jani-ku 26. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1850, Künla-ku 2. päwal.

Konstantin Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1858, Leikusse-ku 10. päwal.

Dmitri Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1860, Jani-ku 1. päwal.

Wjatscheslaw Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1862, Heina-ku 1. päwal.

Olga Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1851, Leikusse-ku 22. päwal.

Wera Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1854, Künla-ku 4. päwal.

Keisri Herra teine wend.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1831, Heina-ku 27. p., ja temma Praua on:

Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi Printses; sünd. 1838, Lehhe-ku 21. päwal.

Nende Poeg: Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1856,

Talwe-ku 6. päwal.

Keisri Herra kolmas wend.

Mihail Nikolajewits, Suurwürst; sünd. 1832, Wina-ku 13. päwal, ja temma Praua on:

Olga Weodorowna, Padeni Printses; sündinud 1839, Mihkli-ku 8. päwal.

Nende lapsed: Nikolai Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1859,

Jüri-ku 14. päwal.

Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Printses sündinud 1860, Heina-ku 16. päwal.

Mihail Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1861, Wina-ku 4. päwal.

Georg Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1863, Leikusse-ku 11. päwal.

Keisri Herra ödde. Maria Nikolajewna, Suurwürsti Printses; sündinud 1819, Leikusse-ku 6. päwal. Laulatud õnsa keiserlikko

Printsi Maksimilian Leuchtenbergi prauaks.

Temma lapsed: Nikolai Maksimilianowits, Printsi; sündinud 1843, Heina-ku 23. päwal.

Eugen Maksimilianowits, Printsi; sündinud 1847, Keäri-ku 27. päwal.

Sergei Maksimilianowits, Prints; sündinud 1849, Joulou-ku 8. päwal.

Georg Maksimilianowits, Prints; sündinud 1852. Kuuula-ku 17. päwal

Maria Maksimilianowna, Printses; sündinud 1841, Wina-ku 4. päwal.

Eugenia Maksimilianowna, Printses; sündinud 1845, Paašto-ku 20. päwal.

Keisri Herra teine õdde.

Olga Nikolajewna, Suurwürsti Printses; sündinud 1822, Leikusse-ku 30. päwal. Laulatud Württembergi Rigi pärria Karel Wridrif Aleksandri prauaks.

Keisri Herra õnša onno Praua.

Helena Pawlowna, Württembergi Printses; õnša Suurwürsti Mihail Pawlowitsi Lesk; sündinud 1806, Joulou-ku 28. päwal.

Temma laps:

Katarina Mihailowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1827 Leikusse-ku 16. p. Laulatud Mecklenburg Strelitsi-ma kuninglikko Printsi Georg August Ernst Adolw Karel Ludwigi prauaks.

Keisri Herra täddi.

Anna Pawlowna, Suurwürsti Printses, õnša Keisri õdde; sündinud 1795 Neäri-ku 7. päwal. Laulatud Hollandi-ma õnša Runninga Wilhelmi II. prauaks.

Teädaandminne,

mil kirja postid Tallinna tulleswad, missal nad lähwad ja mis päwadel, mis kello aial kirjad, rahha ja pakkid posti maias wasto woetatse.

Kirjasi woetakse wasto.

Peterburri linna, Somemale ja feige wennerigi kubbermango kohtadesse mis seal pool on: Keisnädal hommiko kello 8 kuni louna kello 12. Nutto-postiga ärrawia: Esmaapäaw hommiko kello 8 kuni kello 11.

Ria linna, kui ka Pohlamale ja seält ülle wennerigiraia Saksamale: Teisipäwa ja Reede hommiko kello 8 kuni louna kello 12. Nutto-postiga: Keisnädal hommiko kello 8 ja 11 wahhel.

Paide, Tartu, ja Pihkwa linna ja sealt kaudo feige õhto poolse kubbermangudesse: Esmaapäaw ja Neljapäaw hommiko kello 8 ja 10 wahhel.

Haapsalo linna, Pihhola kiriko jure ja Wirtso moisa: Pühapäwa ja Neljapäwa hommiko kello 8 ja 10 wahhel.

Paldeški linna: Teisipäwa ja Reede hommiko kello 8 kuni louna kello 12.

Euil sawad ramatud, kes sowib posti peäl ka tulles laewaga Peterburri, Ria- ja Helsingworsi linna ärrasata, wasto woetud.

Ramatuid rahhaga ja pakkid woetakse wasto: Peterburri ja feige kubbermangudesse mis seal pool on ja Somemale: Neljapäaw hommiko kello 8 ja 10 wahhel.

Ria linna ja feige kubbermangudesse mis seal pool, Pohlamale ja ülle raia Saksamale: Teisipäwa ja Reede hommiko kello 8 kuni louna kello 12.

Paide, Tartu, Pihkwa linna ja feige kubbermangudesse mis seal pool on, ni kui ka Pohlamale: Teisipäwa Neljapäwa hommiko kello 8 ja 10 wahhel.

Haapsalo: Pühapäaw ja Neljapäaw selsammal aial.

Postid tomas:

Peterburrist ja Riast: Neljapäev ja Pühapäev.
Peterburrist ruttupostiga igga Nede ja Riast igga Teispäev.
Vihtwa ülle Tartu ja Paide linna jouab post tulla
igga Teispäev ja Nede pärast lounat.

Haapsalust: Igga Keisnädal ja Lauba enne lounat
Lihholast ja Wirtso moisast igga Keisnädal ja Laupäev
enne lounat.

Paltiskist: Igga Teispäev ja Nede enne lounat.

Teadaandmised lada piddamissest.

Neäri-fu,

7. fu p. Orgital	2 päwa.	25. fu p. Willandis.
— — Tartus	3 näd.	26. — Keblaste m.
10. — Haapsalus	2 päwa.	27. — Rakwerres
17. — Kollowerr.	2 „	28. — Rakwerres

Küünla-fu,

2. fu p. Paldiskis	2 päwa	Lihholas, Gemaaspäev enne
— — Wallas ja Willan-		Wastla päwa.
dis saksa laat	8 p.	Audras, Nede enne Wastla
3. — Paide linnas.		päwa.
6. — Narwa linnas	4 p	Willandis, nädal pärast
12. — Kuresare linnas		Suurt Neljapäwa.
saksa laat	10 päwa.	

Jani-fu,

11. fu p. Wönnö linn.	7 p.	22. fu p. Willandi linnas.
16. — Rakwerres	2 p.	24. — Wörro linnas.
20. — Ria linn.	3 nädal.	— — Walga linnas.
— — Tallinnas	2 näd.	29. — Tartu linnas.
— — Paide linnas.		— — Larmaste moisast.

Heina-fu,

2. fu p. Raksi moisast.	20. fu p. Ria linnas
20. — Berno linn.	3 n.

Leikusse-fu,

10. fu p. Lemsali linnas.	24. fu p. Nosi moisast.
— — Moisekaste mois.	27. — Ue moisast.
— — Walga linnas.	landi maal.
15. — Helme moisast.	29. fu p. Kilingi moisast.
24. — Kosse moisast.	30. — Kaantso moisast.

Mihkli-fu,

2. fu p. Abja moisast.	15. — Callatsi moisast.
4. — Räppina moisast.	— — Pötsjama linnas
6. — Takeperri mois.	17. — Kirrepä.
me fihhelskonnas.	18. — Audro moisast.
9. — Adseli moisast.	20. — Wendra moisast.
— — Kastna moisast.	— — Narwa linnas
— — Burtniko moisast.	21. — Senno moisast.
— — Rouge moisast.	— — Wolmeri linnas.
— — Tartu linnas.	— — Paldiski linnas
10. — Mönniaste moisast.	24. — Jöhwi moisast.
— — Oldre moisast.	— — Lihhola moisast.
— — Paktilla moisast.	— — Willandi linnas.
— — Paide linnas.	— — Wörro linnas.
13. — Pörawerre moisast.	26. — Tallinnas
14. — Antso moisast.	3 päwa.
— — Ue moisast.	Parnus Gemaasp. ja Teisp.
— — Haapsalo linnas.	e. Mihkli-p.
15. — Kuresare linnas.	Jõehtmes Harjomaal näd-
— — Roorte moisast.	dal pärast Mihkli

- Raplas, 1. Nede pärrast 29. ku p. Walga linnas.
 Mihkli p. — — Rakwerre linnas.
 29. ku p. Mihkli kiriko jures. — — Tartu linnas.
 — — Reblaste moijas. — — Wastse linnas.
 29. ku p. Reila moijas.

Wina-fu,

1. ku p. Kuresfari linnas.	10. ku p. Kõo moijas.
2. — Wastse moijas.	15. — Lustiwerre moijas.
4. — Kollowerres.	— — Westi moijas.
6. — Larnaste moijas.	16. — Wõnno linnas.
9. — Lemli linnas.	23. — Wolmeri linnas.

Talwe-fu,

8. ku p. Paide linnas lin-	20. ku p. Walga linnas.
na laat 2 päwa.	— — Wõrro linnas.
10. — Mustwe küllas.	15. — Wiggalas 2 päwa.

Joulo-fu,

5. ku p. Põrawerre moijas.	Pernus, Esmaspäaw ja Teisi-
Märjamaal, 3. Krist. tull. P.	päaw enne Joulo.

Agga aasta 25., 26. ehk 27. Jani-fu päwal, nenda
 tuida se päaw iggal aastal saab tohto polest ette teada antud,
 en Tallinnas Toompä loosi howiis hobboiste näitus. Pärrast
 lounat saab Kadrintalis Lasna mäe al hooiste rammo tatsutud,
 ja hooiste perremehhed, kelle hobboised on katsumisse jures illa-
 samad ja tuggewamad näitnud, sawad trono polest au-palka.
 Agga tunnistusse säddele peab iggal mehbel moisa polest lasas
 ollema, et need hobboised on wistist Gesti-ma tubermange
 tallorahwa jures kaswatud.

Ue aasta laul.

Wisi! Keik tallis hinge õnnistus.

Keik maad ja merred ossed Sa
 Oh Jummal! wannast lonud,
 Ja sedda aasta näinud ka,
 Mis jälle elled tonud,
 Et igga hing, mis ellab weel
 Ja kõnnib selle ello teel,
 Saab Sinno armo maitsta.

Sell' uel aastal wõtta siis,
 Meid jälle nenda toita,
 Kui ikka olnud Sinno wiis,
 Mis ial ei woi laita:
 Keik hoia lia murre eest,
 Ja kisso wälja hädada seest,
 Kes Sinno pole hüüdnud.

Oh lasse pilwed fogguda
 Ja meile wihma anda,
 Et põllud saatsid haljenda
 Ja walmis wi-ja kanda,
 Siis tännab sind keik rahwa keel,
 Kui rõmo tunneb nende meel
 Seest, mis So heldus jäggab.

Kasj' kallad tangest ojudes
 Ka meie merre' tulla,
 Ja meie, ucid siin püüades;

Ra tännolikkud olla;
Kui Sinno heldus anda täib,
Et ihho = terwis, kalla, leib
Meil' käes, siis polle wigga.

Raas' selle ne aasta sees
Keif rahwas ärra tunda
So heldust, ja siis silma = wees,
Meelt, siiddant Sulle anda:
Siis tullets male siggidust,
Kui rahwas püats usjinust
Ja kaasinust ja armo.

Oh wötta rahwast öppetä,
So jure palwes tulla,
Ja wihamehhed leppida
Ja sõbralikkud olla,
Et teine aitaks häddas teist,
Siis ollets Sinno rõmo meist
Ni, kui So fanna näitab.

Need lapsed, kelle wannemad
On läinud külma hauda,
Ja lessed, kes siin leinawad,
Meil' wötta abbiks jõuda,
Kui ilma ello murre, piin,
Neid kurwastab ja waewab siin;
Oh Summal! palwed tule.

Kus wargus, pettus, kurri = teel
Ja tühhi riid ja kärä
On liikumas siin ilmas weel,

Se kanta keif ärrä,
Et oustast ellaks iggamees
Siin aialikko ello sees,
Oh Jeesand, Loja, Summal!

Raas' rahwas sure holega
So pühha kodda tulla,
Ja töe waimo melega
Seäl öiget kuuljad olla,
Et se keif nende mele jääks,
Mis kulutalse nende hääks,
So pühha fanna möda.

Sa olled maad ja merred teind
Ja neile rajad pannud,
Et igga aeg mis möda läind,
So rahwal' olled annud
Kül tunda omma armastust;
Raas' meile ka so õnnistust,
Sell' uel aastal tulla.

So = mätta sõnnikust.

Olen jo mõnni korda põllomeeste mele tulles
tanud, et need põllomehhed, kellel so = mättad
ühhe nõuga sada on, neid sui aial katti kisku-
da ja lomade alla wirtsa sisse heita, andwad
paljo head sõnnikud; ommeti on nemmad siis
weel parremad, kui hästi fuiwad sawad ollema,

sest siis immewad rohlem wirtsa-wet omma
sise, mis põllo mulla sise ennam wägge wiib,
kui siis, kui märjalt sawad lomade alla pandud.

Penikeseks katti fistud tükkid on ka sellepärast
parremad, et lomadel lautas nende peäl parrem
on käia, sõnnik parrem ja fergem peäle tõsta,
parrem põllo peäle laiale lautada, kus siis ühhe
tasane saab. Sawad turblad ehk mättad ter-
welt lomade alla pandud, selle lotussega, et
lomad sedda peamad jalgadega purruks tallama,
ehk et sõnniko lautajad, lautamise ajal peni-
keseks teggema, siis jätwad lautajad palju suri
tükk terweks, mis ei lähä kündmisega mulla
sise, waid rulliwad ägge al mitto aega eddasi
ja taggasi, ning nenda ei olle neist ühtegi kasso
ja keik tö on muido tehtud.

Se keige parrem aeg, sedda sõnnikud põllo
peäle wäddada, on üks näddal enne Jani päwa.
Ja kes öiete heäste tahhab ja jõuab tehha, se
pango lautajad ja kündijad ühhe korraga wälja,
et teine ees lautab ja teine kohhe sise künnab,
et se sõnnik märjalt sise saab; ommeti ei olle
tarwis põldo kinni äästada. Olgo Ma mis-
suggune tahhab, siis kannab põld rohkeste wil-

ja; agga saue Ma peäle on nisuggune sõnnik
weel parrem, kui mu teine sõnnik. Saue-Ma
saab so-rabba läbbi fergemaks ja wilja juur
koowab lahkemalt pehme mulla sees.

Et põllo-tö keigist se keige tarwilissem on,
siis ei jõua ja ei oska sest ühhekorraga ni palju
rõkida, kui se tüddimatta tarwis olleks. Min-
newal aastal andsin teie kätte ühhe wähhikesse
ramato, „Põllomees“, põllo-tö ärratamiseks,
mis kül halwa hinna eest sada on, ja mitte
ennam ei maksja, kui 1½ korterid wina ehk
üks nael tubbakast maksab. Kui innimenne
üks kord 12 koppikad selle ramato eest wälja
annab, siis on sedda temmale elluks ajaks;
agga surem hulk ei tunne tedda weel. Kas
keik sedda ramatud tundma õppiwad, on minnul
ja nende ommal teadmatta.

Messilastest.

Mitto meest kaebawad, et messilastest jubba
mõnned aastad wägga waest wiisi siggiwad, wä-
he warra korjawad ja et neist nüüd sedda kasso
ennam ei olle, kuidas enne olli olnud, ja sedda
soiguwad need weel ennam, kes wannast sadif

neid on piddanud. Nored aasutajat on ennam rahhul. Missesit se siis tulleb, et perremehhed nendega üena rahhul ei olle, sedda tahhan teile omma nödra moistussega suremast ärraselletada.

1. Kui wägga paljo linno-puid ühhes aedas, ehk ühe teise liggidal petakse, siis ei leia keit omma toito ja peab neid wähheminni petud sama. Surest karjast ei olle igga kord paljo kasso. Kellel on rohkem lomi, kui pöhko, siis on temma lomad fehwad. Temmal on kül rohkeste lautas; agga ka rohkeste lauda tagga. Nenda on luggu ka lindudega.

Kui mesilaste piddajad keit ühe nöulisfed ollesid, kül olles ka nende polest luggu parrem. Igga perremees, kes neid peab, peaks ühe ehk kahhe matti maad põldo, misugguse öitsewa roh-tudega külwama, mis linnud armastawad; agga se sündiminne, se leppiminne, se rummalusse põllo-ahnus, kelab sedda ühhendust ja sedda kasso, mis selle läbbi tulles. Külwaks üks kül ja kaks ning kolm ei olle temma nõus, siis tüdib temma ärra, sest ta teab et temma linnud üksi seäl ei käi, ja nenda jäwad ka temmal jälle üksi, metsa ja põllo rohtude holeks.

Metsa-rohhi agga nidetakse aeksaste mahha, põllud harritakse ja küntakse nenda, et rohhud ei pea siggima ja wilja lämmatama, kust peab nüüd mesilanne öi-d mõtma, et met saaks isse omma tarwidusseks ja järrele mõtlemta perremehhe tahtmisse täitmiseks? Meie teame jo, et kiwid ja puud met ei anna, ja kui öied enne aega temma eest ärra mõetakse, peab temma otse nälga jama!

2. Kuida Jummal aeg on, nenda on ka nende rammo. On fewwade warrakult soe, et linnud jubba Jürri kuu 2. 3. ehk 4. päwal hakkawad wäljas käima ja nenda Jürri ja Mai kuu läbbi, siis heitwad linnud warra, kas Mai kuu wimiaste ehk Jani kuu esimeste päwade sees ja sawad omma heitmisega Jani päwaks walmis ja korjavad ommale rohket warra.

On aeg Jürri kuu hakkatuses kül soe et linnud wäljas käiwad ja tulleb pärrast kül wälja, nenda kui aastal 1864 se luggu olli, kus esmalt Jürri kuu hakkatuses mõnned päwad wäljas käisid, pärrast kõlle kül ja willo aeg, et esmalt Mai kuu 18. päwal jälle hakkasid wäljas käima, siis ei woinud nemmad ni

warra jõuda, ja hakkasid esmalt Jani kuu 10. päwast heitma. Ka surrid selle willo aia sees mitme mehhe nõdremad linno=puud ärra.

3. Tewad kanged äkkised tule=kerud, äkkised rae- ja wihma saod sagedaste paljo kahjo ja lõwad neid rohho ehk wee sisse mahha, kes neist koddunt wägga kaugele olli jõudnud ja ei jõua enne kurja ilma koio taggañ ja nenda jäwad wabhest tuggewad puud nõdraks, ja ei heida õigel aial perret.

4. Keif Ma kohhad ei olle nende melepärast. Mesilased armastawad maddalat Ma kofta ennem, kui kõrget kuuwa Ma kofta, ja ei figgi siis kõrgis koftis mitte nenda hästi, kui maddala, tüüma Ma peäl; Ommeti ei tohhi neid wee sees piddada, et nemmad kül wet omma liggi armastawad. Sured järwed ja merred ei olle nende liggi ka head, sest et ülle wee lenda-des, paljo neid wee sisse kukkuwad ja sennasammase ka jäwad.

5. Juhtub linno=aed karjama ehk laggeda põldude wahhele, siis on neil raske ello, ja peawad ainiti ilma silmi wahtima, kas woiwad koddunt ärra minna, et jälle taggañ sawad; sest

ülle laggeda Ma minna ja tulla, teeb neile tulega tülli ja ei lasse neid hõlega wäljas käia, sellepärast jäwad nad kehwaiks warra polest ja nenda figgiminne willets.

6. peab igga, jubba wanna perremees, tõeks andma, et temma isse ka nende pärast paljo holetum on, kui ta siis olli, kui neid esmalt ommale asutas. Urge pange immeks, kui ma ütlen, et perremehhel ommal sagedaste holetusse ja ahnusse süüd on. Kui sa, armas luggeja, nüüd küsid: „Kas sa olled keif nende pärast teinud, mis sinno kord ja kohus olli tehha? Kas sul on head tuggewad puud, mis külma, soja ja wihma waeto seiswad, kui sedda selle ramato „Põllomehhe ait“ sest on luggeda. Selle ramato sees leiad sa 37 õppetust mesilastest üffi, peäle selle weel 83 õppetust teiste lomade ja asjade pärast, mis aeg aialt, mitto aastad on läbbi katsutud ja pärast kirja pandud. Ramat maksab paljo wähhem kui üks toob wina, agga wina oštakse enneminne, kui ramatud. Kes selle ramato järrele teeb, ei sa ial kahjo sisse, waid temmal on se kasso, et temmal seddagi petjat polle tarwis uskuda egga aega ärra wita,

kui agga selle järrele tehha, mis temmal koddo woib kae pärrast olla. Ka ei kehata selle ramato hind keddagi, kui temma ka korraga 26 ehk 30 koppikad, omma ello aia kohta, wälja annab. Kui mitto koppikad sawad ühe ainsa aasta sees muido ärra raisatud, missest ühtegi kasso ei tulle.

Happud kallad.

Kui räime-kallad on tündri ehk mu riista siise solatud ja sool ehk lerge olnud, ja suisel aial piisufeksed pullid solamee seest ülles tõuswad, siis on nähha, et kippuwad happuks minnema. Kui luggo nenda juhtub, siis ei olle tarwis kalla kehha seest wälja wötta, waid agga muist soolwet; sest kalla ei hakka mitte tündri põhjast, waid tündri peält happuks minnema. On soolwessi nenda ärra wäetud, et se kalladega taasa on, siis pannakse mõnned peotäied sola kallade peale, et need solast walged on ja wautis sola peäle. Pari päwa pärrast lulleb järrele wadata, kas sool on ärrasullanud. On sool kaddunud, jälle ueste panna, ja sedda ni kaua tehha, kunni sool enam

ei sulla, siis on kallad head ja ei olle enam ühtegi karta.

On kehha sant, et soolwessi mahha jooksnud, siis tullemad kallad wälja wötta ja teise kehha siise panna, mis soolwet finni peab. Muido, kui kalla kuimalt seisab, lähhab tullistama ja se on weel sandem terwiselle süa, kui happo-kalla; et se wiimne kül keik ellu majad haiso täis ajab.

Kalla-piüüja, wata ette!

Rahjo saab so omma kätte:

Targaks sanud ilma rahwas,

Dstja on ka haistma wahwas:

Kui so kallad ka on head,

Rahha saad siis, sedda tead.

On jo kalla sant ja happo,

Ärra ka siis miima kippo;

Kui jo eemalt hais on tunda,

Kes sull' wöttab hinda anda:

Dstja söimab sind weel läbbi,

Suur so kahjo, suur so häbbi.

Toapois ja Kärner.

Toapois Jürri kaebas allati härra ees, et kärner Hans ühte ja teist kurja ja pahhandust olli

teinud, mis Hansule saggedaiste suurt tülgi ja melehaigust teggi, et ta küls katsus iagawisi omma kobbut täita, süüdlanne olli ta iika ja jäi jo isse ennese cest halwaks, sest härra uskus esmalt paljo Jürri jutto. Kui se asfi nenda mõnned ajad olli turinud ja härra sedda arro sanud, et toa-Jürri Hanso agga muido kiusas, siis ei usknud ta ennam Jürrit, sest härra ei leidnud Hansul kuśagil isse süüd. Et Hans ka wahhest piddi toas ülles paśfima, kui woōrad ollid, sest tulli saggedaiste paljo melehaigust, kus Jürri ei sanud ilma Hanso nāggematta ni paljo kōrwale saata, kui siis, kui ta üfsi toas olli.

Kord ollid jälle paljo woōraid, ja kui need ollid ärra lāinud, leiti pārrast, et üfs suur kallis waagen olli katti tehtud. Jürri jooksis kōhhe härra jure ja ütles, et Hans sedda katti teinud. Härra küesis Jürri kāest, kust ta sedda piddi teādma, et umbest Hans sedda katti olli teinud, kostis tenima: „Aulinne härra! se kurrati Hans teggi selle waagna katti, mis ma omma filmaga nāggin!“ „Kutsu mulle Hans seie!“ ütles härra. Kui Hans olli tulnud ja härra temma kāest küśinud, kostis Hans: „Aulinne ja aulinne härra!

mo filmad ei olle sedda waagnat näinud, kus ma sedda piddin katti teggema. Hans olli naesemees. Et härra küls ühtegi ei lausunud, sedda wallusaminne riitles Jürri temmaga, et tale kuśagi rahho ei olnud. Hans läks naese kambri ja olli sures süddame wallus Jürri āhwērdamisse pārrast, mis nuhtlust härra temma peäle keif lubbanud panna ja wimaks moisast ärra aeada.

Kui naene sedda süddame hādda kulis ja nāggi, astus Hanso ette ja ütles: „Kule Hans! õige õlma ei hakka kegi, minne härra jure ja ütle, et sa sedda ommast rummalast peast olled katti teinud ja pallo härra kāest süddamest andeks, siis on se tulli otsas.“

„Agga mo armas Marri!“ ütles Hans, „kuida ma isse omma peäle wōin wāletada, mo hing on sest puhhas.“

„Oh! armas Hans, ärra olle rummal,“ ütles Marri, „egga härra sulle liiga ei te, ja panneb temma siind maksma, siis tenime kahhekesta ni kōua, kui selgeks same ja kui meie ka mōllemad seāl jures wannaks ja halliks jāme.“

Jürri olli teggemist herra toas ja härra küśis: „Kule Jürri! ma ei tahha sedda koggoni us-

fuda, et kärner Hans sedda waagna katki teinud, ta on wägga furb selle pärrast ja näitab ilma süta ollewad. Ka ei olle ma ial santi egga kawwalust temma jures leidnud, sellepärrast ei tahha ma sedda temmast uskuda.“ „Auus härra!“ kostis Jürri, „härä ei tahha sedda uskuda, kui kawwal se mees on. Hans on üks püsti kelm ja filma teender ja ajab surmani keif walleks: Ma tahhan selle peäle wanduda, et ma omma silmaga näggin, kui Hans waagnat katki teggi; se koer ei olle sedda wäärt, et ta härä leiba sööb!“

Mis ja arwad Jürri, mis trahwi ma temma peäle pean pannema, kui se temma süüks jääb? „Auus härra!“ kostis Jürri, „saatke tedda kurradi kätte, wärrawast wälja, siis on se tans temmaga otsas ja keif maia rahho sees. Kus on se keif arwata, mis ta omma naese kätte wiib, ma ei jõua sedda keif nimmetada, kui sureks kahjuks temma herrale on!“

Kui härä ja Jürri alles räkisid, astus Hans sisse, heitis härä ette põlveli mahha ja ütles: „Armulinne ja aulinne härä! ma pallun tuhhat lorda andeks ja tunnistat süddame halledussega, et minou sedda waagna koggematta, omma sure

rummalusse läbbi, katki teggin. Kas aulinne härä tahhaks mulle andeks anda? Ma tahhan aulist härä omma naesega ühtlase surmani tenida, kunni selgeks saan, se ei olnud mitte melega teggo, waid koggematta rummalus!“ ja wessi jooksis ta pallet möda silmist mahha.

Jürri hüdis: „Waatke aus härä, sedda kelm, kuida ta woib ka halle melega olla, eks mul ei olle tössi, et ta sedda waagna katki teinud, kuida ta isse ka tunnistab. Kas ta ep olle sedda wäärt, et härä tedda lasseks kolme kanti wälja wisata. Sandemat meest ei woi härä ennam sada, kui meie kärner Hans on. Temma warrastab ja wassetab, kui korp!“

Härä kulis waggusi, kuida targa mehhe wiis on, astus nende möllematte ette ja ütles: „Kule Jürri! nüüd ollen ma põhjani arro sanud kumb teitest üks suur kelm ja liggimisese waenlane on, se waagen, mis katki läinud, ei olle mitte Hanso töö, wad sedda ollen ma isse katki teinud ja piddasin sedda aesa sallajas ja tahtsin nähha, kui kaugele sa omma furja waimo tempussi aiad, ja nään sest ärra, et Hans paljo parrema süddamega on, kui sinna, sellepärrast tulle kohhe

ja näita mulle ommad asjad ette, et sa minno asjust ühtegi liggi ei wõtta, sest sa olled sest tunnist sadik minno leiwast lahti; agga Hans jääb minno jure, sest ta on õige mees ja tah-tis sedda süüd omma peäle wõtta, mis ta koggoni ei olle teinud.“ Nenda läks härra kahhe poisi-ga Jürri kambri, ja leidis temma kastiist mõnda kallist asja mis ta enne olli Hanso süüks aianud. Härra laskis sedda ärra wõtta, mis temma olli ja ütles weel wiimaks: „Sinna tigge sullane! kaua aega olled sa minno majas kurja teinud, nüüd kassi filma pilk siit ärra, ja ärra to ial omma jalgo minno läwwe peäle. Sa ollekst sure kohto nuht-lusse wäärt, agga ma fingin sulle sinno terwe nahha!“ Ja nenda panni Jürri minnema, sedda möda, kuidas temma Hanso peäle olli kohhut enne moistnud.

Waatke sõbrad! kui meil üllemid ja wannemid ei olleks, kuidas olleks luggo siis meie omma al? Ma ja kohtowannemad walwawad allati meie õiguöse, meie au ja warra üle, mis meie omma suggo ilma armuta meie käest rissuks, kui nad omma nahka ei tahhaks hoida. Üst, wenna armas-tus ja halle südda omma liggimesse wästo, on

mõnnel hopis tundmatta assti ja ei holi teise ihhuist egga hingest, kui temma agga omma kasso saab. Sattub temma teisega kohto alla, siis on niisuggune kohhe walmis, melehead pakkuma, ja tulleb, kui Judas, allandlikult omma munna-kindaga enne jubba kohtomoistjat melitama, et ikka õigus temma pole jääks.

1. Ello-õppetus.

Kuled sinna kussagil usso ja ello-wiside üle naertawad, seält joofse sinna ni rutto ärra, kui ial jõuad, kui peäseks tullukenne lahti, et sa ärra ei põlle. Ja kui sa umbest ärra ei põlle, jääb ommeti suitsu hais sinno jure.

2. Mosesse ajal said tuhanded surmatud, et kuld-wassikast kummardasid. — Meie aial ella-wad ja toitwad ennaist mitto tuhhat sellega et kuld-wassikast kummardawad.

3. Ärra moista kohhut, siis ei moisteta ka sinno peäle kohhut. Kui sa nääd, et ühhel inni-messel ello-wisi polest on wigga, siis ärra mõtle mitte, et temma ühtegi ei kõlba, sest ükski ei ollä täielik ma-ilma peäl; isegi päiksel on plekkid peäl, ja on siiski feige ma-ilma walguis.

Keif on kadduw.

Üks öiete rikkas ehhtas ommale ue maja ja murretses keif senna sisse, mis temma omma parrema tundmisse ja teadmisse möda ial arwas tarwis ollemad, et ühtegi wigga kussogil ennam ei olnud leida ja perremees olli uhke selle peäle, et keif täielik temma arro järrele piddi ollema. Üks teekäija tulli kord sisse ja watis ja immetles sedda uhkust ja suurt kullo ja ütles, et weel üks wigga selle maia jures piddi ollema. Ohmatades küsis perremees, kus ja mis wigga se piddi ollema. „Siin on“ kehtis woõras „arra unnustud üksed finni mürida, kust surm nüüd kergeste woib sisse puggeda!“

Se tähhendusese sanna olli se, et keif peab surmas mahha jama, mis aialik on, olgo au ehk rahha.

Juut ja ristiinnimenne.

Ristiinnimenne läks pallawa päwaga liina pole; ei tahtnud soja ilma uskuda, sellepärast wöttis mantlit liggi. Tee peäl juhtus judiga kokko, kes ka liina pole läks. Pea hakkasid teine teisega jutto ajama ja higgi langes mõllematte palgist

mahha. Juut ütles: Oh nüüd sowiksin, et pilw päwa ette lähhaks.

„Kule Samuel!“ ütles ristiinnimenne, „minul on liinas palju teggemist ja taggaamist ja ei tea, kas kohhe rahha kätte saan, ja ei wötnud rahha liggi, kas tahhad mo mantlit pandi alla wotta ja mulle selle peäle ühhe rubla anda?“

Juut, kes mõtles suurt kasso sawad, andis ühhe rubla ja wöttis mantlit pandiks, mis temma peäle 2 penni koormat selgas kandis. Kui pea liina wärrawatte liggi said, ütles ristiinnimenne: „Kule Samuel! nüüd tulles mo mele, et mul liinas ka hea söbber on, kelle käest ma kohhe rahha saan, siin on sinno rahha! ma wöttan omma mantli taggasi. — Menda sündis ka.“

Paljo innimesi ütlewad, et judid petwad; agga siin pettis teine ommeti juuti, et pallawaga omma mantlit laekis kanda.

Rihla wäddo.

Üks uhke melega Brantsussema mees olli omma naesega pulma kutsutud. Kui mehhe pea sejaks sai, siis olli tal kohhe seitse pari hargi. Mees uhkles palju ja kiris omma hobbusi, et temma

sellega ülle wallide ja kramide woib söösta ja et temma hobbune ial ei kumista. Kui teised sedda walleks aiasid, ütles temma: „Kas tahhate kihla wäddada? Teie istute keik söma-laudas, kus ka paljo puddelid, kannud ja muud ellikud asjo peäl on ja ma tahhan omma hobbusega ülle teie peade söösta, et mitte middagi mo hobbuse jalla wasto ei pea putuma egga wigga sama!“ Kohhe ollid seäl ka temma arruliesed mehed, kes 100 rubla peäle kihla wäddasid, ja teisel hommikul piddi mees asja töeks teggema, ehk 100 rubla kautama. Kül naene palus et ta omma kihlawäddo piddi taggasi wõtma; agga mees ütles: „Ei naene! Mees petakse sannast ja härg sarwest, minna ei anna järrele, sad-da rubla on ka rahha ja se on homme hommiko minno taskus.“

Teisel hommikul, kui mees piddi ülle pulma-kaua kihhutama, todi temmale sedda arro, et temma lapsi emma on omma mehhe hobbusi püüsiiga mahha lasfnud. Kihlawäddo jäi nenda samma ja keik kiisid noele tarkust, et ta hobbust olli mahha lasfnud, mis läbbi sadda rubla olleks kad-dunud ja peäle suur õnnetus ja kahjo olleks woinud tulla.

Alu ja rahho rikuminne.

Tüttarlapsed ei pea mitte libbada sannadega nori-mehhi paljo sallima, mis läbbi mõnni ilma süta sure hädda ja kurwastuse sisse sattub. Mõnned nored mehed on kül häbbematta, et mitto tüttarlasi huffatusse sisse saatwad; kui kül mitte teggudega, siis ommete sannadega.

Tulge, ma rāgin teile, kuidas luggo Lenuga läinud, kes au-wāart tüttarlaps olli.

Männiko-küllas elas Kasse Tio ja sellel olli üks tüttar, nimmega Leno. Leno olli noor ja illusa näuga, kelle kohta mõnne noremehhe film armastussega watis; agga pahhaste mõtles!

Leno hoidis ennast keige kiusotuste eest nenda, kuidas õige tüttarlapse fōrd ja kohhus olli, siiski ei jätnud külla nored mehed tedda rahhule, waid käisid saggedaste Kasse perres, Lenut waatmas. Leno ja temma emma ollid rummalad kül, sedda sallima, et nored mehed saggedaste senna jooksid ja ommale asja teggid, ja Leno olli halp kül, nendega wahhest nalja heitma, mis läbbi nored mehed nenda julgeks läksid, et teised naabri rahwas sedda immeks ja rummalaks pannid ja piddasid.

Nenda olli Leno 21 aastat wannaks sanud, kui korrage Asu-küllast „Birro Peter“ temma järrele kosis ja ommale abdikasaks wöttis. Peter wiis noriko foio ja ellasid wägga hästi, kuida se abbiello rahwa ferd ja kohhus on. Nüüd läksid mõnne silwad lahti ja meel nukraks, mikspärrast „Asu-külla Peter“ ja mitte temma, Lenut ep olle ärra pärrinud; sest Leno olli keige nende kiusajatte teades, õige, kassin ja tulline tõ-teggia innimenne.

Pool aastat pärrast pulmi, juhtus Peter Mäni-ko-küllasse ja läks pühhapäwa õhtul ka kõrtsi, kus selle külla nored mehed priiskasid, jõid ja priiskeldasid, kui Peetrit näggid; sest nad ei woinud sedda Peetrite andeks anda, et ta Lenut olli ärra winud. Üks neist kõrtsi-koerdest, kelle südda keige ennam sellepärrast wallutas, ütles omma seltsimehele, Peetrit pilkades: „Kule Hans, Kasiko Leno on mehhele sanud, kas on sul kahjo ka?“ „Sanud mehhele“, kostis teine, „se liderlik tüdruk! kes ennast igga ühhega ümber aias, igga ühhe wasto libbe olli. Keif nored mehed istusid ood labbi Kasiko toas ja peeti seal weel priiskeste ülles, selle nõu pärrast, et ehk kegi omma filma temma peale

heidaks, kes auga temmale piddi tanno pähhe panema. Se olli lehma-mullikas kül!“

Peter, kes nurkas waggusi seisise, panni keif sannad tähhele ja mattis neid omma süddame sisse, isseennese ja Leno iggaweeses hädaks. Kui Peter foio tulli, ei olnud ta ennam ni lahke naese wasto, kuida se tännine olli olnud, waid olli külm ja tuim ühhe korrage. Leno märkis sedda ka kohhe, et Peter ennam nenda ei olnud, kui ta enne olli, ja küsis mitme sannaga, mis temmal wigga piddi ollema? agga Peter ei annud wastust ei ühhegi sanna peäle, waid seisise isseenneses, kui se, kellel raske koorm süddame peäl on. Saggedaste pallus Leno tedda omma põlwede peäl, kuma filma-meega, et piddi omma süddame kurbtust ja sedda külma ollemist temmale teada andma; agga Peter olli kui tum ja ei lausund sannagi, waid olli kui kiwvi kõwwa, naese wasto. Kus ta ial wois, seal hoidis ennast Leno eest ja tahtis allati üksi omma mõttele sees olla.

Kui nüüd wimaks naese halledad palwed ja õhkamisjed Peetri süddant ei ligutanud ja temma omma sallaja kurbtust ja wihha mahha ei jätnud, kurbwastas se Lenut nenda, et ta wimaks tifikusse haigust sai, mis tedda haige-wodi peäle panni.

Kord juhtus Männiko Lase Tomas, kes enne ka Leno emma maias olli käinud ja nüüd naesmees olli, Peetriga kokko ja küesis, kuidas temma kääsi piddi käima ja mis Leno piddi teggema? Koskis Peter: „Mis se willets loom teeb, ta ei olle ammo ennam terve, keub ja kahjates omma nore eadummalust ja patto ja wogub iggapäaw hingega!“

Tomas immetles ja küesis: „Mis nore eadatto temmal kül peaks kahjatseda ollema? Omma tüttarlapse põlwes olli temma laitmatta, et kül mõnned nored mehed temma au püütsid wähhendada, jäi temma ommeti ikka kindlaks. Patto on igga mehhel omma osa, nenda Lenul ka, agga Lenul ei tea ma nore eadummalust mitte süüks ollewad. Temma ellas ommas tüttarlapse põlwes minno naabris ehk liggidal, ja et ta illus näo polest olli, siis püüdsid kulla nored mehed tedda saggedaste kiufata ja lubbasid tedda ommaks naeseks wotta; agga Leno tundis ärra, et nende meestel weel tösfist nõu ei olnud, waid muido kerge meelised ollid, ei wötnud temma neid wasto, mis üle mõnni mees pahhandas ja tühja wasset temma peäle tunnistas. Se ainus wigga, mis innimesed temmale woiwad külge panna, olli, et temma lahke

iggamehhe wasto olli, kui sedda woib süüks panna?“

— Sedda kuuldes, jäi Peter mõtlema ja kiskus ommad juuksed peast, et temma otse, kui omma naese tapjaks olli sanud, kes nüüd ni paljo ilma süta piddi kannatama, palja tühja walle jutto läbbi. Nüüd ärkas temma uskmatta meel, ta tulli Leno haige sängi ette ja rakis ning pallus süddamest andeks, keif sedda kurja ja hädda, mis temma kerge ja uskmatta meel, nende wahhele olli teinud.

Leno tõusis istuma, hakkas Petri käest finni ja ütles: „Minno armas Peter! Et keif kül on hiljaks läinud, siiski tännan ma Jummalat, et ma enne lahkumist, sinno lahket pället nään. Kui kibbe on minno ello olnud, ei jõna minna üles räkida; agga siiski olgo sulle keif süddamest andeks antud, ja pallun weel süddamest Jummalat, et temma sinule ka sedda andeks annab. Se sallaja wiha, mis sinna minno peäle kandis ja mis sinna kõrtsi jodifutte suust kuulsid, on mind kül surmani rõh hund; agga sinno lahke kõnne ja näggo, on surma tunnil mulle magguš, sest ma ollen sedda ilma süta piddand kannatama!“ Nenda heitis ta ennast jälle wodi, piddas Petri käest finni ja olli nattolesse aia pärrast — kustunud!

Veno wallo olli nüüd lõppenud; ogga Petri südda tahtis jälle walluga lõhki minna. Sest ta tundis nüüd, kui suur temma üllekohhus olli, ja käis kaua aega, kui meletu, Veno haua peäl nutmas, kunni ka haigeks sai ja norelt surri.

Nenda, armsad tüttarlapsed! woib ka üks ilma süta innimesse laps, kurrati kawwalusse läbbi õnneto ello ja surma sisse sada, kui temma nisugguse mehhe kimpu sattub, kes nenda teeb, kuida Peter teggi. Olleks Peter Venule sedda ülles räkinud, mis sü parrast temma wihha kandis, kül olleks parem luggo olnud; ogga et temma sedda sallajas piddas, se rõhhus nende mõllematte süddant. Selle parrast palluge saggedaste nenda:

Oh Summal! wata, hallasta!

Ja sada omma abbi,

Keif mehhed, naesed armasta,

Ja kela patto häbbi,

Et lapsed, kui ka wannemad,

So ette palwes tullemad

Ja ellawad so armis.

So hallastusse süggawus

Räib maast ja taewast läbbi,

Kus ial on siis wiggadus,

Seäl sada isse abbi

Ja tanta keif kerget meest,
Keif pettust, ahnust, walle-keelt
So laste hulgast ärra!

Jutto jätkud.

Üks waggane ristiinnimenne, kes 10 aastad teises linnas olli ellanud, tulli kord kogo ja läks kohhe eesimesel pühhal firriko, keif olli seäl temma leest armas; ogga immetles wägga selle üle, et kori lauljad lapsed, selle aia sees, mitte suggugi suremaks ei olnud kaswanud.

Kaks söbra arwasid omma wannust: „Minna ollen“ ütles esimenne, 35 aastad wanna — ja teine kostis: „Minna 40.“ „Noh“ ütles esimenne, „wie aasta parrast same ühhe wannuseks.“

Kui üks mees, kes kaugele reisi peäle kodunt olli ärraläinud, siis hakkas temma armas naene suurt iggawust tundma. Ühbel hommikul ärkas ta halle mõttega wotis üllesse ja temma filmad juhtusid mehhe wammuse peäle, mis seina külges naela otsas rippus ja ütles: „Oh Sum-

mal! oh Summal! Kui hea meel olleks min-
nul, kui mo meesterahwas seal seinä külges pooks,
nenda kui temmia wammus!

Üks Saksama mees olli kuulnud, et kolera töb-
bi raskest jalga naeste külge ei hakka, panni ennast
naesterahwa ridese ja pakso padja kõhho ette.

Kui temma siiski kolera-többese haigeks jäi,
ütles temma: „Kül on üks teine sedda wälja
räkinud, et minna naesterahwas ei olle!“

Üks Polama judi kaupmees, olli hilja aja
eest naese wõtnud ja piddi agga teise lüüna lada
peäle minnema ja ei tahtnud omma noort naest
kojo jätta, sest et tühjad mõtlemisfed temma
süddant waewasid.

Se wagga naene agga trööstis tedda ja
ütles: „Owas! mo armas mees, miks sa minno
eest kardad? Tahhab Summal meile lapsi an-
da, siis ei tarwita Temma umbest sind senna
jure. Sa woid ikka rahholisse südamega kod-
dunt ärramiäna.

C. W. Freundlich.